

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Сучасні проблеми міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин
у теоретичному та практичному вимірах**

Освітня програма Політологія

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05, соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від “26” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сучасні проблеми міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин у теоретичному та практичному вимірі
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)– доктор філософії (PhD)
Викладач (-і)	Климончук Василь Йосифович
Контактний телефон викладача	0978913643
E-mail викладача	vasyl.klymonchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Цикл професійно-наукової підготовки
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС; загалом на навчальний рік – 180 год У першому семестрі – 3 кредити ЄКТС, 90 годин (Проф.В.Й.Климончук) У другому семестрі - 3 кредити ЄКТС, 90 годин (Проф.І.С.Монолатій)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=54&id_cou=1341
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю) та згідно з графіку перебування на кафедрі.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Сучасні проблеми міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин у теоретичному та практичному вимірі» є обов'язковою дисципліною освітньо-наукової програми підготовки фахівців за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.</p> <p>Має теоретичний і прикладний характер, покликана сформувати у майбутніх фахівців-політологів набір необхідних компетентностей щодо аналізу міжетнічних та міжцивілізаційних проблем, їх комплексного наукового вивчення на основі концептуальних засад наукового пізнання.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою викладання нормативної навчальної дисципліни «Сучасні проблеми міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин у теоретичному та практичному вимірах» є ознайомлення студентів із головними методиками та підходами до аналізу міжетнічних взаємин, формування в них максимально повних та цілісних уявлень про сучасні проблеми етно-культурних та етноконфесійних взаємин як у теоретичному, так і в практичному вимірах.</p> <p>Основними завданнями навчальної дисципліни є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування уявлення про виникнення та сучасний стан етнокультурної картини світу, основні тенденції його соціокультурного розвитку в цілому та в окремих регіонах. 2. Формування уявлення про вплив культурного багатоманіття як суб'єктивного фактору в сучасній системі міжнародних відносин на процеси міжцивілізаційної взаємодії. 3. Формування уявлення про роль і місце стереотипів та міфів у системі міжкультурної взаємодії. 4. Формування уявлення про місце та роль етноконфесійного фактору в системі міжетнічних та міжцивілізаційних взаємин. 	
4. Компетентності	
<p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:</p> <p>ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>	

ЗК09. Здатність працювати в міжнародному контексті.					
СК02. Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.					
СК05. Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.					
СК08. Комплексне застосування вміння аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівнях.					
5. Результати навчання					
ПРН01. Володіти предметною областю та базовою специфікою політичної діяльності.					
ПРН03. Володіти поглибленим рівнем політичної теорії, політичного аналізу, порівняльну і прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним і аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.					
ПРН05. Знати особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати міждисциплінарні підходи, сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному і міжнародному рівнях.					
ПРН16. Мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику та академічну добросовісність, повагу різноманітності та мультикультурності.					
6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття					Загальна кількість годин
лекції					20
семінарські заняття / практичні / лабораторні					10
самостійна робота					60
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
1	052 Політологія	I-й	Нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
1. Вступ. Предмет, завдання та категоріальний апарат курсу.	Лекція	1,2,7	6		Згідно розкладу
2. Етнічний та інонаціональний конфлікти	Лекція, семінар	6,23,24	6	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі); 10 б – за підготовку і презентацію реферату 10б за індивідуальну роботу	Згідно розкладу
3. Нації в умовах глобалізації. Феномен багатокультурності	Лекція, семінар	15,18,22, інтернет ресурси	6	5 б. (вибірково, під час опитування)	Згідно розкладу

				я на семінарі); 10 б – за підготовк у і презентаці ю реферату 10б за індивідуал ьну роботу	
4. Націоналізм та національна ідентичність	Лекція, семінар	33,38, інтернет ресурси	6	5 б. (вибірково , під час опитуванн я на семінарі); 10 б – за підготовк у і презентаці ю реферату 10б за індивідуал ьну роботу	Згідно розкладу
5. Міграційні процеси	Лекція	71, інтернет ресурси	6		Згідно розкладу
6.Нові незалежні держави	лекція	22,44	6		
7. Міжнаціональні конфлікти в Прибалтиці	лекція	66.51	6		
8.Міжетнічне протистояння в Придністров'ї.	Лекція, семінар	78,11,12	6	5 б. (вибірково , під час опитуванн я на семінарі); 10 б – за підготовк у і презентаці ю реферату 10б за індивідуал ьну роботу	Згідно розкладу
9.Етнічні конфлікти в Закавказзі. Чеченська криза	Лекція, семінар	37,40	6	5 б. (вибірково , під час опитуванн я на семінарі); 10 б – за підготовк у і презентаці ю реферату 10б за	Згідно розкладу

				індивідуальну роботу	
10. Етнонаціональні проблеми в державах ЄС	Лекція,	43,45	6		Згідно розкладу
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>Структура розподілу балів передбачає:</p> <p>1) відповіді на семінарських заняттях – 50 балів (не менше двох оцінок на п'яти семінарських заняттях);</p> <p>2) написання контрольної письмової роботи – 20 балів;</p> <p>3) виконання індивідуального науково-дослідного завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політико-правового характеру відповідно до теми магістерської роботи – 30 балів (з них 20 балів – за проект, 10 балів – за представлення)</p> <p>Загальна кількість – 100 балів.</p> <p>Підсумковий контроль – залік проводиться згідно графіку навчального процесу в останній місяць семестру і виставляється за результатами виконання аспірантом передбачених навчальною програмою видів робіт – 100 балів</p>				
Вимоги до письмової роботи	<p>Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення аспірантами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання аспірантами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 5 балів; – вміння структурувати основні принципи та методи наукового дослідження – 5 балів; – знання теоретичних засад, завдань, методів – 10 балів; Загальна кількість – 20 балів</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що аспіранти виконають мінімум одне індивідуальне завдання. Практичні заняття проходитимуть у формі дискусій з обраної лектором теми. Буде визначено доповідача, яким у письмовій формі буде підготовлено доповідь з аргументами на користь розв'язку, який було запропоновано лектором. За результатами доповіді проводитиметься загальна дискусія з можливими альтернативними точками зору.</p>				
Семінарські заняття	<p>Відповідь студента на семінарському занятті оцінюється за п'ятибальною системою за визначеними програмою навчальної дисципліни критеріями. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.</p>				

Умови допуску до підсумкового контролю	Аспірант допускається до підсумкового контролю за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни.
8. Політика курсу	
<p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Аспіранти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку аспіранти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Викладач фіксує неявку аспіранта на практичне заняття, що вважається академічною заборгованістю, яку аспірант повинен відпрацювати в межах затвердженого графіка консультацій у викладача або у інший узгоджений з викладачем час.</p> <p>Відпрацювання полягає у перевірці підготовки аспірантом тих завдань, які виносилися на практичне заняття, на якому аспірант був відсутній.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на практичних заняттях та за виконання індивідуальних завдань, бали одержані за контрольну роботу. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність аспіранта під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Критеріями оцінювання роботи аспіранта на практичних заняттях є аргументованість позиції; уміння лаконічно, переконливо та логічно висловити свою позицію; здатність до аргументованого аналізу позицій, висловлених іншими аспірантами; уміння підсумувати усі висловлені щодо певної проблеми аргументи і віднайти їхні позитивні та хибні сторони, що підлягають аналізу з погляду сучасних підходів. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Очікується, що кожен аспірант повинен самостійно готуватися до практичних занять та вирішувати індивідуальні завдання, обдумувати та викладати власну аргументацію своєї позиції. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших аспірантів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману; у разі нехарахування роботи аспірант в узгоджені з викладачем строки повинен повторно виконати письмову роботу та подати її викладачу для оцінювання.</p>	
9. Рекомендована література	
<p style="text-align: center;">Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / В. Морозов (пер. з англ.). – К., 2001. – 272 с. 2. Антонюк А. Внешнеполитическое направление украинской этнополитики // Персонал. – 2003. – №2. – С.28-31. 3. Антонюк О. Національно-державні інтереси України в етнополітичній сфері // Нова політика. – 2000. – №4. – С. 18–22. 4. Антонюк О. Основи етнополітики [Текст]:навч.посібник. [Текст]. - К. : МАУП, 2005. - 432 с. 5. Антонюк О. Сучасна українська етнополітика: проблема історичних засад // Нова політика. – 2000. – №5. – С. 54–57. 6. Антонюк О. Формування етнополітики Української держави: історичні та теоретико-методологічні засади / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – К., 1999. – 282 с. 7. Білий О. Національна держава й антропологічна криза // Політична думка. – 2001. – №3. – С. 14–20. 8. Білоус А. О. Відродження та розвиток української національної ментальності в умовах перехідного суспільства // Персонал. – 2000. – №6. – С. 17–20. 9. Бодрук О. Національні інтереси // ПіЧ. – 2001. – №12. – С. 52–62. 	

10. Борусевич О. Етносоціологічні пріоритети українців // Віче. – 1999. – №11. – 105–109.
11. Брюбейкер Роджерз Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі [Текст]. - Львів : Кальварія, 2006. - 280 с.
12. Бутенко А. П. Нация, национализм, суверенитет // Социально-политический журнал. – 1998. – №3. – С. 113–120.
13. Вавринчук М.П. Етнополітична безпека в системі національної безпеки України на етапі сучасного державотворення [Текст] монографія. - К.: "Правова єдність", 2009. – 288 с.
14. Варзар І. Сильні регіони – міцна держава (етносоціальні аспекти) // Україна і світ сьогодні. – 2000. – 18–24 листопада. – С. 10.
15. Вілсон Е. Національна ідентичність в Україні // Політична думка. – 1999. – №3. – С. 120-145.
16. Гелнер Е. Нації та націоналізм. – К., "Таксон", 2003. – С. 34.
17. Гон Максим Геноциди першої половини ХХ століття: порівняльний аналіз [Текст] [Текст] : навч. посіб. для студ. історичних спец. - Ів.-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. - 180 с.
18. Дичковська Г. Діалектика націоналізму та космополітизму [Текст]// Визвольний шлях. - Українська Видавнича Спілка, 2007. - 2. - С.3-12.
19. Дністрянський М.Регіональні етнографічні відмінності в Україні : чинники формування та тенденції трансформації [Текст]// Педагогічна думка. - 2009. - 3. - С.32-38
20. Доманицький В. Етапи розвитку науки про націю. – Б. м., 1962. – 104 с.
21. Дробижева Л. Демократизация и национализм в Российской Федерации 90-х годов // Россия и мусульманский мир. – 1997. – №7. – С. 21-27.
22. Егоров Ю. Н. Национальные интересы и политические реалии современной России // Политические исследования. – 1997. – №1. – С. 32-34.
23. Етнополітика держави // Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001). – К., 2001. – С. 373-395.
24. Етнополітологія в Україні. Становлення. Що далі? / І. Ф. Курас (ред.); НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 2002. – 295 с.
25. Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ століття [Текст]. - Тернопіль : Вид-во Мандрівець, 2000. - 240 с.
26. Здравомыслов А. Релятивистская теория нации // Свободная мысль. – 1999. – №1. – С. 64-78.
27. Зінич В. Соціально-економічні проблеми репатріації кримських татар // Український географічний журнал. – 1998. – №3. – С. 18-23.
28. Исламов Т. О торжестве «национальной идеи» // Свободная мысль. – 1997. – №8. – С. 95-104.
29. Канак Ф. Національна ідея та її втілення // Розбудова держави. – 1998. – №7-8. – С. 40-47.
30. Канак Ф. Національне і суспільне буття: діалектика відносин і міжнаціональний аспект // Персонал. – 2000. – №7. – С. 25-30.
31. Картунов О. Жодний тип суспільства не має імунітету від етнічних домагань // Віче. – 1998. – №6. – С. 3-13.
32. Картунов Олександр Васильович Західні теорії етнічності, нації та націоналізму [Текст]: навч. посібник [Текст]. - К. : Крок, 2007. - 192 с.
33. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 351 с.
34. Коршук Роман Миколайович Етнополітологія [Текст]: навчальний посібник. [Текст]. - Рек.МОН. - К. : Алерта, 2011. - 200 с.
35. Котельников В. У пошуках національних інтересів: державне будівництво в Україні в контексті світового досвіду // Політична думка. – 2000. – №4. – С. 41-55.
36. Котигоренко В. Вплив зовнішніх чинників на етнополітичну ситуацію в Україні // Людина і політика. – 2001. – №4.
37. Краузе В. Етнос між трьох світів // Демократична Україна. – 2001. – 18 січня.
38. Кресіна І. Національна самосвідомість: сутність, основні складові та рівні функціонування // Нова політика. – 1998. – №3. – С. 12-16.
39. Кресіна І. Сучасні абрисы Української національної ідеї // Нова політика. – 1998. – №5. – С. 48-53.
40. Кресіна І. У пошуках власної моделі самоствердження // Віче. – 1997. – С. 37-48.
41. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. – К.: Вища школа, 1998. – 391 с.
42. Кривицька О. Міжетнічна толерантність. Як скоротити "соціальну відстань" // Віче. – 2002. – №9. – С. 35-40.
43. Крутских А. Прагматические истоки национальных интересов // Международная жизнь. – 1997. – №3. – С. 85-96.
44. Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави: [Курди] // Політика і Час. – 2002. – №3.

– С. 47-55.

45. Кудрявцев И. Е. Нация и политический национализм // Политические исследования – 1997. – №2. – С. 77-94.
46. Куц Ю. О. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: український аспект / Українська академія державного управління при Президентові України, Харківський регіональний інститут. – Х.; 2002. – 240 с.
47. Линц Х. "Государственность" национализм и демократизация // Политические исследования. – 1997. – №5. – С. 9.
48. Литвиненко Д. Національне питання як політичний інструмент: деякі приклади з українського життя // Дзеркало тижня. – 2004. – №16. – С.6.
49. Малинова А. Ю. Проблема национальной идентичности и национальных прав в либеральной политической теории // Политическая наука. – 2002. – №4. – С. 74-97.
50. Малышев Д. Исламский фундаментализм: идеалы и реалии // Россия и мусульманский мир. – 1999. – №3. – С. 111-121.
51. Мартынова Б. Защита национальных интересов // Свободная мысль. – 1997. – №1. – С. 106-113.
52. Марченко О. Этнополитология как наука // Социально-политический журнал. – 1994. – № 3-6. – С. 70-76.
53. Матвеева С. Я. Национальные проблемы России: современные дискуссии // Общественные науки и современность. – 1997. – №1. – С. 52-62.
54. Медвідь Ф. Українська модерна нація на межі тисячоліть: витоки, генеза та проблеми консолідації // Мандрівець. – 2001. – №5-6. – С. 22-27.
55. Межуев В. М. О национальной идее // Вопросы философии. – 1997. – №12. – С. 3-14.
56. Минаева К. Р. Двуязычие как способ культурной интеграции этнических меньшинств в многонациональном обществе // Социс. – 2002. – №8. – С. 49-56.
57. Михайленко М. Українська ідея: спроба спіймати хвилю // День. – 2004. – №15. – С. 5.
58. Міценко М. Національний менталітет та проблеми суспільного розвитку // Розбудова держави. – 2000. – №1. – С. 47-54.
59. Моргентау Г. Политические отношения между нациями. Борьба за власть и мир // Социально-политический журнал. – 1997. – №2. – С. 187-201.
60. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К.: ІППЕНД, 2002. – 271 с.
61. Нагорна Л. Поняття "національна ідентичність" і "національна ідея" в українському термінологічному просторі // Політичний менеджмент. – 2003. – №2. – С. 14-29.
62. Нагорна Л. Проблема двомовності в Україні: Чи є вихід із глухого кута? // Людина і політика. – 2003. – №6.
63. Нагорный Карабах. Ускользающий мир // Эхо планеты. – 2000. – №46. – С. 22-23.
64. Нагорняк Т. Авторитет мови // Політика і Час. – 2000. – №5-6. – С. 90-92.
65. Нация и национализм / Миллер А. И. (ред.). – М., 1999. – 220 с.
66. Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовський. – К.: Смолоскип, 2000. – 872 с.
67. Онищенко І. Етноконфліктогенний потенціал політичної еліти // Хроніка-2000. – 1999. – № 31-32. – С. 33.
68. Павловський М. Національна ідея в Україні себе вичерпала чи її зрадили? // Віче. – 1998. – №11. – С. 25-32.
69. Пашкова О. Національна ідея: теоретичний аналіз змісту поняття // Нова політика. – 2004. – №5. – С. 27-40.
70. Песоцький М. Етнополітика в Україні // Наша газета. – 2001. – 12 жовтня. – С. 79.
71. Прибиткова І. Сучасні міграційні процеси: теоретико-методологічні аспекти досліджень // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. – №1. – С. 161-172.
72. Прибиткова І. У пошуках нових ідентичностей: Україна в етнорегіональному вимірі // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – №3. – С. 60-78.
73. Проценко О, Лісовий В. Націоналізм [Текст]: антологія [Текст] - К. : ВД"Простір", "Смолоскип", 2010. - 684 с.
74. Росалес Х. М. Воспитание гражданской идентичности: об отношениях между национализмом и патриотизмом // Политические исследования. – 2000. – №6. – С. 93-104.
75. Рудницька Т. Етнос і нація: спроба понятійно-термінологічного розмежування // Соціологія. – 1998. – №3. – С. 17-32.
76. Рывкина Р. Между этнократией и гражданским обществом // Свободная мысль. – 2000. – №10. – С. 13-24.
77. Савва М. В. Этнический статус в идеологии и политике // Политические исследования. – 1999. – №4. – С. 141-147.
78. Савоскул С. С. Этнические аспекты постсоветской гражданской идентичности //

Общественные науки и современность. – 1999. – №5. – С. 91-103.

79. Скворцов Н. Г. Этничность: социологическая перспектива // Социс. – 1999. – №1. – С. 21-32.

80. Степаненко В. Етнос – демос – поліс: етнополітичні проблеми соціальної трансформації в Україні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – №2. – С. 102-120.

81. Степаненко В. Перспективи громадянської нації. Етнополітика як стратегія демократичної консолідації в Україні // Віче. – 2002. – №5. – С. 62-66.

82. Струкевич О. Українська ранньомодерна нація; історико-етнонаціологічні дослідження // Український історичний журнал. – 2001. – №5. – С. 3-22.

83. Тадевосян Э. В. Этнонация: миф или социальная реальность? // Социс. – 1998. – №6. – С. 61-68.

84. Татаренко Т. Національна політична ідентичність в Європі та Україні // Нова політика. – 2001. – №4. – С. 59-61.

85. Тишков В. А. Очерки теории и политики этничности в России. – М., 1997.

86. Тишков В. А. Этнология и политика: Научная публицистика / РАН Институт этнологии и антропологии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. – М.: Наука, 2001. – 240 с.

87. Товт М. Етнонаціональна політика України. Міжнародно-правовий вимір // Віче. – 2001. – №10. – С. 66-78.

88. Труевцев К. М. Арабский мир в XX в.: развитие национальной идеи // Полития. – 2003. – №1. – С. 88-96.

89. Хесли В. Национализм и пути разрешения межэтнических противоречий // Полис. – 1996. – №6. – С. 41-44.

90. Шабает Юрий Петрович, Садохин А.П. Этнополитология. Учеб. пособ. [Текст]. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - 319 с.

91. Шамраєнко Т. Балканська "порохова бочка" детонує в сучасність // Віче. – 1999. – №8. – С. 138-146.

92. Этнос и политика: хрестоматия, авт-сост. А. А. Прусаускас. – М.: УРАО, 2000. – С. 14-15.

Д о д а т к о в а

1. Кухта Б. З історії української політичної думки. – К., 1994.

2. Себайн Дж., Торсон Т. Історія політичної думки. - К.: Основи, 1997. – 838 с.

3. Енциклопедія політичної думки. – К.: Дух і Літера, 2000. – 472 с.

4. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию: Учебник для студентов высш. учеб. заведений. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 447 с.

5. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. – К.: Основи, 1995. – 528 с.